

דפים נג — נד

צו. א. עד מתי הבנות ניוונות מנכסי האב שמת?

ב. אלו בנות אינן ניוונות מנכסי האב?

א. מתנאי כתובה שהיו הבנות ניוונות מנכסי האב שמת, עד שתיבגרנה או תינשאנה. נתארכה הבת — נחלקו תנאים האם יש לה מזונות, כיון שהארוס אינו זנה כל עוד לא נישאת לו, אם לאו — כי אין נוח לארוס שתזדלזל על הפתחים, וודאי לא יניתנה בלא מזונות. וכן נחלקו בדבר רב ולוי. וכן נחלקו שתי הלשונות בדברי רב יוסף.

א. להלכה ארוסה אין לה מזונות. (רי"ף ורא"ש).

ב. יש אומרים שאם נתארכה ומת בעלה בחיי אביה — יש לה מזונות במות אביה. (עפ"י ר"ח מובא

ברמב"ן, וכ"כ רשב"א בשם הראב"ד, וכן הסכימו כמה ראשונים. וכן פירש בתורא"ש). ולפי מה שכתבו

התוס' בשם רש"י, נראה שאין חילוק בין נתארמלה בחיי אביה או לאחר מותו.

שומרת יבם מן האירוסין דינה כארוסה.

ב. בת שנתארכה — מחלוקת תנאים אם יש לה מזונות, כאמור.

הממאנת — שהשיאוה אחיה ואמה ומיאנה בבעלה — רב ששת תלה שאלה זו במחלוקת חכמים ורבי

יהודה, האם יש לה מזונות מן האחים אם לאו.

א. לפירוש רבנו תם (וכן הסכים הריטב"א), לדעת חכמים אפילו השיאה אביה ונתאלמנה או נתגרשה

בחיי, כשמת האב יש לה מזונות. והתוס' נקטו לעיקר כפירוש רש"י, שכיון שנישאה

שוב אין לה מזונות לעולם, ורק בממאנת נחלקו.

ב. בת הממאנת — כתב הרמב"ם (אישות י, יד) שיש לה מזונות. והראב"ד השיגו, שאי אפשר

שתהא בת לממאנת. וע' מגיד משנה שם; אבי עזרי — קמא אישות י, יט; חמישאה י, יב).

בת יבמה — נסתפק ריש לקיש שמא אין לה מזונות, מפני שכתובת היבמה על נכסי בעלה הראשון אם

יש לו. וכן נסתפק רבי אלעזר בבת שניה (= האסורה על הבעל מדרבנן, וקנסה חכמים שאין לה כתובה) — כיון

שאינן לאמה כתובה, שמא גם לה אין מזונות. רבא נסתפק בבת ארוסה האם יש לה מזונות מאחר ויש

לאמה כתובה, אם לאו — כי לא תקנו חכמים לכתוב כתובה עד שעת נישואין. רב פפא הסתפק בבת

אנוסה — לדעת חכמים שאמרו אין לאנוסה כתובה, כי יצא כסף קנסה בכתובתה, האם יש לבתה מזונות

אם לאו. תיקו.

לפירוש אחד בתוס', לא נסתפקו בבת יבמה אלא כשאין נכסים מהבעל הראשון, שכתובתה

על השני, אבל יש לראשון נכסים — הבת אינה ניונית. ולפירוש אחר הספק אמור גם כשיש

נכסים מהראשון, שמא הבת ניונית מנכסי השני. וכן נקט הרא"ש.

דף נד

צו. א. האם זכאית האלמנה למגורים ולמזונות מהירשים כאשר לא היה לבעלה בית?

ב. עד מתי האלמנה ניונית מנכסי בעלה, ועל ידי אלו פעולות היא מפסידה מזונותיה מהם?

ג. האם הירשים רשאים ליתן כתובה לאלמנה כשירצו, ולפוטרה מהם?

ד. כשמגבים לאלמנה כתובתה, האם שמים מה שעליה אם לאו? ומה הדין בשכיר שגר בבית בעל-הבית

ולקח לו בעה"ב בגדים, כשיצא ממנו, האם שמים אותם בגדים בשכרו?

- ה. מי שציווה לפני מותו ליתן נדוניה (קצובה) לבתו ואחר כך הוולדה הנדוניה — כמה נותנים?
 ו. אמר ליתן ארבע מאות זוז מאותו יין ואחר כך הוקר היין — מי זוכה באותו ריוח?
 ז. מי שייחד קרקע למזונות אשתו לכשימות — כיצד הדין?
- א. רב יוסף שנה: 'את תהא יתבא בביתי ומתזנא מנכסי כל ימי מיגר ארמלותיך בבית' — ולא בביקתתי, שאם אין לו בית אלא בקתה, אין הירשים חייבים ליתן לה מגורים.
 מאידך משמע מ'בבית' שאם היו לו בתים טובים — חייבים ליתן לה מדור באותם בתים דוקא ואין להחליף לה לבית גרוע או אף לשכמותו. (תוס').
 ואולם מזונות יש לה גם כאשר אין לו בית, ודלא כמר בר רב אשי שאמר אפילו מזונות אין לה.
 הרמב"ם השמיט הלכה זו, בביתו ולא בביקתו.
- ב. אמר שמואל: תבעוה להינשא ונתפייסה — אין לה מזונות. ופירש רב ענן בשם שמואל, אפילו לא נתפייסה, אם מחמת בני אדם שאינם מהוגנים לה [ולא מחמת בעלה] — הפסידה מזונותיה. אמר רב חסדא: זינתה אין לה מזונות. אמר רב יוסף: כיחלה ופירכסה אין לה מזונות (שמגלה בדעתה שלא מחמת כבוד בעלה היא מעכבת לינשא. רש"י). אבל בזנות מודה רב יוסף שיש לה, שיצרה אנסה.
 והסיקו שאין הלכה כן (בזינתה ונתקשטה. אבל תבעוה לינשא אין לה. תוס') אלא רק בתובעת כתובתה בבית דין (דוקא) אין לה מזונות. והוא הדין אם מכרה כתובתה או משכנה אותה או עשאה אפותיקי לאחר [אף שלא בבית דין] — אין לה מזונות.
- ג. למנהג אנשי ירושלים ואנשי גליל, אין הירשים רשאים ליתן לה כתובה ולפוטר. ולמנהג אנשי יהודה — רשאים, שכן היו כותבים: 'את תהא יתבא בביתי ומיתזנא מנכסי עד שירצו הירשין ליתן לך כתובתיך'. רב אמר הלכה כאנשי יהודה. וכן נהגו בבבל ובכל פרבריה. שמואל אמר הלכה כאנשי גליל. וכן נהגו בנהרדעא ובכל פרבריה. היתה האשה מבבל ובעלה מנהרדעא — דינה כמנהג נהרדעא, שכן נתחייב לה בעלה.
- פסק ר"ח: במקום שיש מנהג ילכו אחר המנהג, ובמקום שאין מנהג — יעשו כשמואל שהלכה כמותו. וכן דעת הר"ף. וכן אמרו בתוספתא ובירושלמי, ששאר ארצות כותבים כאנשי ירושלים.
- ד. אלמנה הבאה לגבות כתובה — רב אמר: שמין מה שעליה (ומנכים לה אותם מכתובתה. ודוקא בבגדים שעשה לה בעלה. הו"י קמד). ושמואל אמר אין שמין. רב חייא בר אבין אמר: וחילופה בלקיט (= שכיר הגר אצל בעה"ב, כשנטל שכרו ביציאתו), רב אמר אין שמין ושמואל אמר שמין. רב כהנא שנה: וכן בלקיט. רב נחמן פסק כשמואל, שאין שמין מה שעליה.
- ה. זה היה מעשה באדם שציווה ליתן נדוניה (כפי המדה הנוהגת באותו מקום) לבתו, והוולדה הנדוניה — אמר רב אידי בר אבין: הריוח ליתומים.
- ו. 'אמר מאות זוז מן היין לבת' והוקר היין — אמר רב יוסף: הריוח ליתומים.
- ז. ייחד הבעל קרקע למזונות אשתו לכשימות — אמר רבי יוחנן שאינה גובה מזונות אלא מקרקע שייחד לה. וריש לקיש אמר: לא נתכוין אלא להרבות לה מזונות, (שאם לא יתנו לה מזונות בריוח, תוכל ליטול קרקע זו להעדפה). רבי אבהו מסר מרבי יוחנן שפירש לו: אם אמר 'למזונות' — ריבה לה מזונות. 'במזונות' — קצץ לה מזונות.

כל זה אמור כשקבלה אשתו. ערש"י ותוס'. ורש"י הביא פירוש נוסף שכשאומר כן כשהוא שכיב מרע, הרי זה כמחלק שאר הנכסים לבניו ושוב אין האשה ניוזנית מהם.

פרק חמישי; דפים נד — נה

צח. תנאי כתובה ככתובה — למאי נפקא מינה?

אמר רבי איבו אמר רבי ינאי: תנאי כתובה ככתובה. וכן דייקו ממשנתנו. נפקא מינה למוכרת ולמוחלת כתובה, שאף התוספת בכלל; למורדת, שפוחתים לה מדמי הכתובה ולא יותר (לחכמים), אף מהתוספת פוחתים והולכים; לפוגמת כתובה, שאם פגמה מהתוספת ונפרעה ממנה, לא תפרע אלא בשבועה אם בעלה טוען התקבלת כל כתובתיך.

א. כן פרש"י. והתוס' מפרשים, שאם פגמה כתובה לא תגבה גם התוספת אלא בשבועה, אפילו היתה התוספת בשטר נפרד.

ב. יש אומרים שאם פגמה התוספת אין נחשבת פגימה כי אם כלפי התוספת ולא לכל הכתובה, ואם פגמה התוספת אינה נשבעת על עיקר הכתובה. (עפ"י רא"ה. וכ"כ בשערי שמועות' בדעת רש"י, שלכן כתב פגמה לדינר ולא כתב שפגמה לכל התוספת);

לתובעת כתובה בב"ד, שאמרו חכמים אין לה מזונות, אף תובעת התוספת בכלל זה. (כן פרש"י. והתוס' פרשו לפי חכמים (צ:): שהתובעת מקצת כתובה יש לה מזונות, אם תבעה מנה ומאתים ושיירה תוספת, יש לה מזונות, כי כיון שתוספת ככתובה הרי לא תבעה אלא מקצת כתובה); לעוברת על דת, שיוצאת בלא כתובה;

לשבה — שאין האשה נוטלת כתובה משבה ששבחו נכסים לאחר מיתת בעלה; לשבועה — לכל דבר שצריך לישבע על הכתובה, הוא הדין לתוספת.

כן פרש"י. והתוס' פרשו שאם נשבעה על הכתובה נשבעה גם על התוספת, שכשבאה לגבות תוספת אינה צריכה לחזור ולישבע;

לשביעית — שאין שביעית משמטת כתובה; לכותב כל נכסיו לבניו וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובה (בב"ב קלב.) והתוספת ככתובה; לגבות מן הקרקע; ומן הזיבורית;

וכל זמן שהיא בבית אביה ועברו עשרים וחמש שנה — מחלה כתובה, והתוספת בכלל; ולכתובת בנין דכרין — כשם שנוטלים נדוניית אבי אדם כך נוטלים תוספת.

א. יש מי שכתב שרש"י חולק על פירושי התוס' הנ"ל בפוגמת ובתובעת ולשבועה, כי לדעתו אין התוספת מתוספת על עיקר הכתובה להיות נידונית כחלק ממנה אלא היא דבר נפרד ששם 'כתובה' עליו. (עפ"י שערי שמועות).

ב. ממאנת ושניה אין להן כתובה ויש להן תוספת, כי מתחילה כשכתב תוספת לא כתב על דעת כתובה, כי יודע שאין להן כתובה. וכן הדין באיילונית שלא הכיר בה, מתחילה כתב לה התוספת כמתנה בעלמא אפילו תימצא איילונית, משא"כ העיקר לא כתב אלא כפי שחייבוהו חכמים, רק אם אינה איילונית. (עפ"י תוס').

ג. ההפלאה (בקונטרס אחרון) נסתפק, כשהוסיף לה תוספת כתובה לאחר הנישואין, האם הבנים שנולדו קודם ההוספה בכלל ירושת התוספת משום 'בנין דכרין'.